

Redovisning av uppdraget om skydd av tätortsnära natur (Fi2016/02461/RS)

Uppdraget

I regeringens regleringsbrev för 2020 (Dnr Fi2019/04079/SFÖ m fl) anges:

Länsstyrelserna i Stockholms, Skåne och Västra Götalands län ska redovisa uppdraget om skydd av tätortsnära natur (Fi2016/02461/RS) till regeringen (Miljödepartementet) senast den 30 september 2020.

De tre storstadslänen delar många av de aktuella frågeställningarna, framgångarna och konflikterna kring bildandet av tätortsnära naturreservat. Därför har länsstyrelserna samverkat kring framtagande av denna rapport så att texten är likalydande i länens rapporter, med undantag för de länsvisa resultatredovisningarna av programmen fram till och med september 2020.

Sammanfattning

Länsstyrelserna i Stockholm, Västra Götaland och Skåne län fick sommaren 2002 i uppdrag att ta fram varsitt program för varaktigt skydd och förvaltning av de för naturvård och friluftsliv mest värdefulla tätortsnära områdena. Uppdraget redovisades i november 2003. I regleringsbrevet för 2004 fick länsstyrelserna i uppdrag (nr 38) att påbörja skydd av de redovisade områdena. Programmet har sedan dess förlängts i två omgångar och den senaste förlängningen avsåg perioden 2016–2020. Länsstyrelserna har delredovisat resultaten av programmen 2006, 2008 och 2015.

Under programperioden har länsstyrelserna, genom regeringens regleringsbrev, fått ett antal uppdrag som har tydlig koppling till uppdraget tätortsnära natur. Detta inkluderar till exempel arbetet med miljö kvalitetsmålen, grön infrastruktur och friluftslivet. Bildande av tätortsnära naturreservat bidrar till att genomföra dessa regeringsuppdrag och nå satta naturvårds- och friluftslivsmål.

Programmen har resulterat i att ca 38 800 ha mark och vatten i storstadsregionerna har fått ett långsiktigt skydd som natur- eller kulturresevat.

Länsstyrelserna betonar vikten av att satsningen på skydd av tätortsnära natur fortsätter, att bidrag till länsstyrelsernas handläggning förlängs samt att särskilt avsätta medel för markersättningar till tätortsnära naturreservat skulle underlätta arbetet.

Gemensam redovisning av resultat t o m september 2020

I de ursprungliga programmen pekades sammanlagt 245 områden ut med fördelningen Stockholm 71, Västra Götaland 42 och Skåne 132 (se tabell 1). Skåne har under programperioden 2004–2020 presenterat två genomförandeplaner som delvis har innehållit nytillkomna tätortsnära områden. Västra Götaland genomförde en översyn av programmet vid delredovisningen 2015, då några områden tillkom och andra utgick.

	Ursprungligt program 2003			Genomförandeplan 2010-2015	Genomförandeplan 2016-2020
	Västra Götaland	Stockholm	Skåne	Skåne	Skåne
Antal planerade naturreservat inom programmen	42	71	132	43	30
Antal beslut	28	54	74	40	17
Beslut Länsstyrelsen	22	10	57	27	10
Beslut Kommunala	6	44	17	13	7
Antal påbörjade	11	8	10	0	4
Antal ej påbörjade	3	9	67	3	9

Tabell 1. Resultat skydd av Tätortsnära natur 2003-2020

De beslut om naturreservat som har fattats av länsstyrelserna och kommuner i de tre storstadslänen har resulterat i skydd av totalt ca 38 800 ha under programtiden, fördelat enligt följande:

ca 16 700 ha produktiv skog

ca 12 100 ha vatten

ca 10 000 ha övrigt land

De tre storstadslänen har haft regelbundna avstämningar med varandra under programtiden, de flesta genom digitala möten. 2015 träffades ansvariga handläggare och chefer i Göteborg och 2019 i Malmö. Samverkan på strategisk nivå sker genom årliga möten mellan naturvårdscheferna i de tre länen.

Samverkan med och stöd till kommunerna

Arbetet med genomförandet av programmen om tätortsnära natur har skett i samverkan med kommuner kring de tre storstäderna. Förutom att kommunerna genomfört delar av programmen genom att skydda områden är kommunernas roll i markanvändningsplaneringen central.

Länsstyrelserna har arbetat löpande med vägledning till kommunerna i samband med kommunala reservatsärenden och behovet av stöd till kommunerna har emellanåt tagit relativt stora resurser i anspråk. Frågor om tätortsnära natur är också givna vid länsstyrelsernas fortlöpande dialog med kommunernas tjänstemän och politiker.

LONA-bidragen till lokala naturvårdsprojekt bedöms ha varit mycket värdefulla för att ge stöd till kommunerna i processen kring skydd av områden och framtagande av underlag. Länsstyrelsen har särskilt lyft fram möjligheten att få LONA-bidrag för arbete med reservatsbildning och åtgärder som bidrar till uppfyllelse av programmen för skydd av tätortsnära natur har under programtiden delvis varit prioriterade vid utdelning av LONA-bidrag.

Under senare år har stadsbidrag till kommunerna för markersättningar tilldelats ur en särskild pott hos Naturvårdsverket, vilket varit en framgångsfaktor eftersom bidragen därmed inte konkurrerat på samma vis med länsstyrelsernas tilldelade ram för markersättningar.

Samverkan med andra aktörer

Länsstyrelserna har haft regelbunden samverkan med berörda aktörer, inte minst inom ramen för de regionala samrådsgrupperna för naturvård. Berörda aktörer är förutom kommunerna bland annat Skogsstyrelsen, Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Försvarmakten, regioner/landsting, markägarorganisationer, naturvårdsorganisationer, friluftorganisationer, ekoturismföretag samt berörda naturvårdsstiftelser. Frågor om tätortsnära natur har haft en viktig plats i denna samverkan.

Framgångar samt synergier med andra pågående uppdrag

Programmen om tätortsnära natur har nära koppling till flera regeringsuppdrag som länen har fått under programtiden samt övergripande naturvårdsmål och friluftslivsfrågor. Bildande av tätortsnära naturreservat bidrar till att nå dessa naturvårds- och friluftslivsmål samt genomförandet av regeringsuppdragen. Några exempel på uppdrag, mål och fokusområden som har koppling till arbetet med skydd av tätortsnära natur nämns nedan.

Biologisk mångfald

Naturresevat är, tillsammans med nationalpark, de skyddsformer i miljöbalken som ger det starkaste långsiktiga skyddet och för att upphäva ett naturresevat krävs synnerliga skäl. Genom arbetet med programmen har flera tätortsnära områden säkrats både i syfte att gynna biologisk mångfald och för friluftsliv. I många av områdena finns arter som ingår i åtgärdsprogram för hotade arter¹ samt biotoper som gynnar pollinatörer².

Friluftsuppdraget

Uppdraget om friluftsliv³ har via samtliga 10 mål tydliga beröringspunkter med arbetet med tätortsnära natur. Många tätortsnära naturresevat används i hög utsträckning för allmänhetens friluftsliv och syftet med flera av de nybildade naturresevaten inom programmen är att bevara och utveckla områden för friluftsliv. Genom programmen har betydelsen av den tätortsnära naturen tydliggjorts och arbetet med att tillgängliggöra dessa områden har ökat. Naturresevaten ökar möjligheten för människor att komma ut i naturen och det har visats att närheten till naturen är den avgörande faktorn för hur mycket vi vistas i skog och mark. Vistelser i naturen har i otaliga undersökningar visat sig minska stress och psykisk ohälsa. Den tätortsnära naturen är också tillgänglig för de flesta invånare oavsett ekonomiska resurser. De tätortsnära naturområdena bidrar således till en bättre folkhälsa, ökad återhämtning och livskvalitet samt minskat antal sjukskrivningar.

Ekosystemtjänster

Den tätortsnära naturen bidrar till flertalet viktiga ekosystemtjänster, som troligen kommer bli allt viktigare i och med pågående klimatförändringar. Grönområden ger till exempel ett bättre omhändertagande av nederbörd i anslutning till tätorter. Genom ökad urbanisering har mängden hårdgjorda ytor stadigt ökat, vilket särskilt märks vid skyfall då många tätorters dagvattensystem inte klarar av den stora mängden vatten. Detta leder inte bara till skador på egendom utan många reningsverk tvingas bredda orenat vatten ut i vattendragen. Som en konsekvens av klimatförändringarna förväntas skyfallsfrekvensen öka.

Naturområden och grönområden fungerar även som temperatursänkor och kan därför erbjuda svalka åt boende och djur i städer under varma dagar. Pågående klimatförändringar förväntas leda till ökad temperatur och extremt varma och torra somrar kan bli mer frekvent förekommande.

¹ Se regleringsbrevsuppdrag A8

² Se regleringsbrevsuppdrag A11

³ Se regleringsbrevsuppdrag A7

Grön infrastruktur

Många växter och djur är beroende av gröna stråk för att kunna sprida sig i landskapet. Tätortsnära naturreservat fungerar ofta som gröna och blåa kilar in i storstadsregionerna och fyller en viktig funktion för att förhindra barriäreffekter i områden som ofta är utsatta för ett högt exploateringsstryck.

Miljö kvalitetsmålen

Skydd av naturområden som ingår i programmen om tätortsnära natur har bidragit till att uppfylla flera av de uppsatta miljö kvalitetsmålen, såsom Levande skogar, Ett rikt växt- och djurliv, God bebyggd miljö, Myllrande våtmarker, Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans samt levande kust och skärgård samt Ett rikt odlingslandskap.

LONA

Arbetet med programmen har haft en tydlig koppling till LONA-uppdraget. För flera av de kommunala naturreservaten som har skyddats inom programmen har LONA-bidrag varit en förutsättning för att genomföra skyddsarbetet.

Attraktiva boendemiljöer och pedagogisk verksamhet

Förekomsten av skyddade natur- och grönområden i anslutning till tätorter bidrar till en attraktiv boendemiljö. Många kommuner använder tillgång till natur och grönområden i sin marknadsföring. Att människor uppskattar grönområden bekräftas av studier som visar att en god tillgång till grönområden höjer värdet på både bostadsrätter och villor. Det visas bland annat av att tillgänglig natur ofta används som försäljningsargument i annonser på bostadsmarknaden.

Tätortsnära natur möjliggör och underlättar för pedagogisk verksamhet för skolor och förskolor. Att bedriva undervisning och vistas i naturen ökar barnens förståelse för naturen, förbättrar hälsa och främjar inläring genom fysisk aktivitet. Tätortsnära natur är också viktig för föreningslivets olika aktiviteter.

Förekomst av grönområden nära in på boendemiljöer ökar även möjligheten för kommuner och föreningar att arbeta med integration av nyanlända samt öka deras förståelse för den svenska naturen.

Utmaningar i genomförandet av programmen

Programmen togs fram under en väldigt kort tidsperiod 2002–2003 vilket resulterade i att förslagen till nya naturreservat i vissa fall inte kunde förankras fullt ut hos kommuner, föreningar och markägare. Detta har i

vissa fall sedan försvårat genomförandet av arbetet eftersom somliga kommuner och markägare upplever att dialog och information har varit bristfällig, vilket gjort dem avogt inställda till programmen.

De politiska sammansättningen i kommunerna har skiftat flera gånger under programtiden. Därmed har även politiska prioriteringar förändrats. Även om en kommun har uttalat sig positiv till skydd av ett visst naturområde, så kan detta flera gånger ha ändrats efter genomförda kommunval. Detta har påverkat arbetet och även lett till att vissa planerade kommunala naturreservat inom programmen har fått utgå helt.

Storstadslänen har en fortsatt hög inflyttning vilket ökar efterfrågan på byggbar mark och ökar markpriserna. Detta kan påverka kommunernas vilja att avsätta mark som naturreservat.

Varje år tilldelas Sveriges länsstyrelser statsbidrag för markersättning i samband med bildande av naturreservat. Under senaste år har denna summa minskat. Detta leder till ett minskat antal bildade reservat per år och ökade handläggningstider. Betydelsen av den pott med pengar som avsätts årligen för kommunernas markåtkomst vid kommunal reservatsbildning har följaktligen ökat.

Framtidsspaning

Sedan starten på uppdraget med att skydda tätortsnära natur har inflyttningen till storstadsregionerna fortsatt (se bild 1) och under programtiden passerades gränsen där mer än 50 % av Sveriges befolkning bor i de tre storstadslänen. Sett till urbaniseringsgrad har andelen av befolkningen som bor i tätort gått från 81% 1970 till 87% 2018 då den senaste tätortsavgränsningen gjordes i Sverige. Inte någon gång under modern tid har folkökningen varit så stor som mellan 2010 och 2016 och mest ökar befolkningen i Sveriges tätorter. Storstadslänen upptar tillsammans ca 1/10 del av Sveriges totala yta men härbärgerar i dagsläget ca 53% av Sveriges befolkning. Med tanke på hur kurvan sett ut under de senaste 17 åren spås en fortsatt ökad inflyttning till storstadslänen, vilket också ökar betydelsen av att skydda naturområden i anslutning till storstäderna.

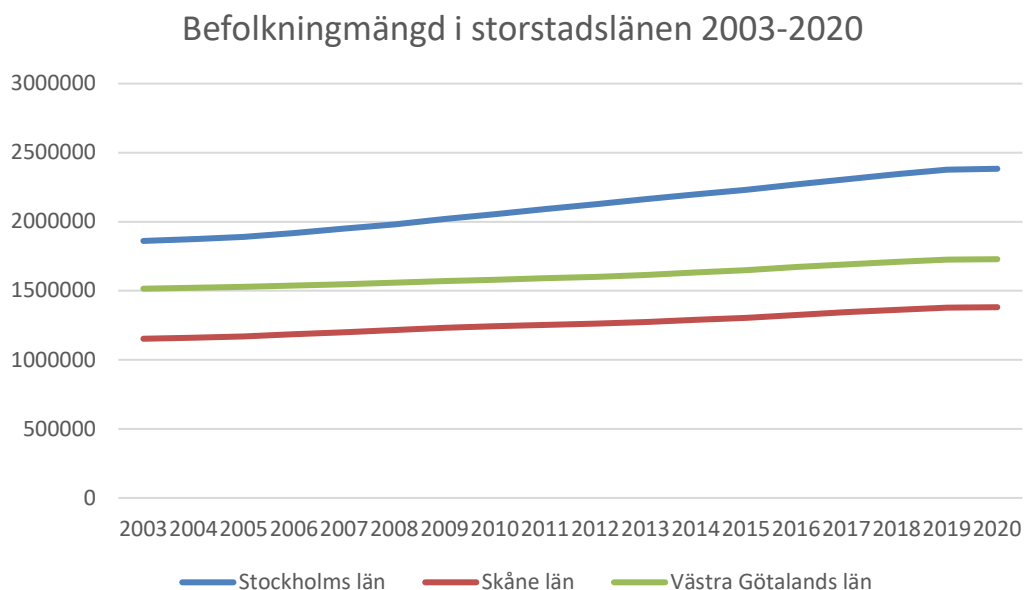

Bild 1: Befolkningens utveckling i de tre storstadslänen under perioden 2003-2020

Samtliga län har under de senaste åren upplevt ett ökat tryck på skyddad natur och att fler människor söker sig ut i naturen och då ofta till skyddade naturområden. Under den pågående Coronapandemin kan samtliga storstadslän bekräfta ett mycket kraftigt ökat besöksstryck i naturreservaten. Detta är i grunden mycket positivt men visar också på behovet att fortsätta jobba med skydd av tätortsnära natur i de mest befolkade delarna av Sverige. Det ökade trycket har även uppmärksammats av Naturvårdsverket som går ut med information på temat ”ta hand om varandra och naturen” på sin hemsida. Det har även resulterat i ett antal artiklar och radioreportage. Enligt många reservatsförvaltare visar det sig också att naturreservaten nu även lockar personer med ingen eller mycket liten erfarenhet av vistelse i naturen. Mycket görs nu för att förbättra informationen och tillgängligheten i de mest besökta områdena.

Troligen kommer antalet besökare i reservaten minska igen efter pandemin, men sannolikt kommer besökssiffrorna vara markant högre än innan. Många människor som tidigare inte vistats särskilt mycket i naturen har nu upptäckt hur enkelt och givande det är att besöka tätortsnära naturreservat.

Storstadslänen står fortsatt inför stora utmaningar, inte minst inom områden som integration, bostadsförsörjning och transportinfrastruktur. Länsstyrelsen bedömer att reservatsbildningarna inte påverkar möjligheten till bostadsförsörjning eller infrastruktur, utan att programmen är förenliga med långsiktig kommunal och regional planering. I en god samhällsplanering ingår som en självklarhet att slå vakt om en god livsmiljö, bevarande av tätortsnära naturområden och att säkerställa våra regioners värden för människors livskvalitet och förbättrad folkhälsa. Programmen om

tätortsnära natur syftar till att bidra till att dessa kriterier uppfylls i storstadslänen.

Länsstyrelserna i Stockholm, Skåne och Västra Götaland har här en angelägen uppgift att, i aktiv samverkan med storstadskommuner och kranskommuner, fortsätta arbetet med tätortsnära natur i syfte att bevara och utveckla naturområdenas värden för den ökande befolkningens friluftsliv och naturupplevelser samt som besöksmål för turister.

Behov av fortsatt satsning på skydd av tätortsnära natur

Storstadslänen är de län som innehåller flest kommuner (Västra Götaland 49, Skåne 33 och Stockholm 26). Genomförandet av programmen har bidragit till en avsevärd kompetenshöjning hos de tre storstadslänen vad gäller arbete med tätortsnära natur. Detta är betydelsefullt då Länsstyrelserna har en viktig samordnande funktion vad gäller arbetet med skydd av natur, och har en viktig roll vad gäller kommunernas behov av vägledning och kompetens i gröna frågor. Att särskilt lyfta arbetet med skydd av tätortsnära natur även framgent skulle möjliggöra fortsatt stöd till kommunerna. Det skulle även underlätta för länsstyrelserna själva att prioritera tätortsnära områden som inte nödvändigtvis har de högsta naturvärdena men ändå fyller en mycket viktig funktion för friluftsliv och rekreation. Arbetet skulle också bidra till fortsatta positiva synergieffekter med tidigare nämnda uppdrag och ekosystemtjänster.

Med bakgrund av ovanstående vill Länsstyrelserna därmed tydligt betona vikten av att satsningen på skydd av tätortsnära natur fortsätter, att bidrag till länsstyrelsernas handläggning förlängs samt framhålla att särskilt avsatta medel för markersättningar till tätortsnära naturreservat skulle underlätta arbetet.

Programmet Tätortsnära natur i Göteborgsregionen

Bakgrund

Programmet ”Den tätortsnära naturen i Göteborgsregionen” togs fram 2003 på uppdrag från regeringen. I regleringsbrevet för 2004 fick Länsstyrelsen i uppdrag att påbörja genomförandet av programmet. Det omfattar totalt 40 områden i tretton kommuner som ingår i Göteborgsregionens kommunalförbund (GR). Länsstyrelsen ansvarar för att fatta 32 reservatsbeslut för att skydda 30 olika områden. Änggårdsbergen och Färdsleskogen får två beslut var på grund av utökningar. Fyra kommuner ansvarar för att skydda totalt tio områden; Göteborgs Stad fem reservat, Alingsås kommun tre reservat, Tjörns kommun ett reservat och Stenungsunds kommun ett reservat.

Under programmets genomförandetid har Länsstyrelsen beslutat att låta sju områden utgå ur programmet. För några områdena har nya inventeringar visat att områdenas värden inte har varit tillräckliga för att motivera reservatsbildning, eller att nuvarande skötsel är tillräcklig, samtidigt som det inte har bedömts finnas några hot mot områdets värden. Några områden har varit kommunala friluftsområden där kommunerna ägt marken samtidigt som de har motsatt sig reservatsbildning. Motivering till varför områdena har utgått finns i bilagan tabell 3.

Lägesrapporter om arbetet med programmet har tidigare lämnats till regeringen 2006, 2008 och 2015.

Resultat

Av de totalt 40 områdena/42 reservatsbesluten som ingår i programmet så har 27 områden skyddats som naturreservat genom 28 reservatsbeslut t o m september 2020. Länsstyrelsen har fattat 22 reservatsbeslut för 21 områden, där två beslut har fattats för Färdsleskogen, 2016 respektive 2019.

Länsstyrelsen har därmed bildat 16 nya naturreservat samt utökat/stärkt skogsskyddet för sex befintliga naturreservat. Kommunerna har tillsammans bildat sex nya naturreservat varav Alingsås kommun tre reservat, Göteborgs Stad två reservat och Stenungsunds kommun ett reservat.

Under programperioden 2003-september 2020 har Länsstyrelsens och kommunernas gemensamma arbete resulterat i 22 helt nya naturreservat samt översyn, utökningar och stärkt skogsskydd i sex befintliga naturreservat i Göteborgsregionen. Totalt har en land- och vattenareal på ca 7000 ha skyddats för allmänhetens friluftsliv och bevarande av biologisk mångfald. Resultatet för programmet sammanfattas i tabell 2 nedan.

Ett gott exempel på vad samarbete och samverkan mellan Länsstyrelsen och kommun kan ge för framgångar är naturreservatet Marstrand i Kungälv kommun. Naturreservatet beslutades 2017 och omfattar ca 500 ha hav och ca 500 ha land. Kommunen äger nästan all mark inom området. Kommunen

har haft önskemål om att kunna utveckla orten och i sin översiktsplan peka ut möjliga områden för framtida bostadsbebyggelse. Samtidigt har området mycket höga natur- och kulturvärden samt marina naturvärden och är ett populärt och välkänt friluftsområde med många besökare varje år. Den slutliga överenskommelsen mellan Länsstyrelsen och kommunen innebär att det befintliga landskapsbildsskyddet upphävdes på några ställen där det inte finns höga naturvärden, för att möjliggöra framtida bebyggelse och utveckling av samhället. Samtidigt avsatte kommunen den övriga marken till naturreservat utan ersättning. Naturreservatet invigdes våren 2018 av miljöministern tillsammans med landshövdingen och kommunstyrelsens ordförande.

Länsstyrelsen och kommunerna har under programperioden även arbetat med att skydda natur- och friluftsvärden i andra områden som ligger inom kommunerna i Göteborgsregionen, men som inte ingår i själva programmet om tätortsnära natur. Under perioden 2003-2020 har ytterligare 35 beslut om naturreservat fattats, utöver de som ingår i själva programmet, varav tre är kommunala naturreservat. Under samma period har Länsstyrelsen bildat ett kulturresevat, utöver det kommunalt bildade området Gräfsnäs slottspark, som ingår i programmet.

Av Länsstyrelsens och kommunernas reservatsbeslut inom programmet så har tio beslut överklagats. Åtta av Länsstyrelsens beslut har överklagats till regeringen och sex av dessa har hittills fastställts och vunnit laga kraft genom regeringens beslut. Två av Länsstyrelsens överklagade beslut är ännu inte avgjorda. Två kommunala beslut har överklagats först till Länsstyrelsen och sedan vidare till regeringen. Ett av dessa har vunnit laga kraft genom regeringens beslut och ett återstår för regeringen att pröva. Regeringen har inte upphävt något av de överklagade besluten.

Inom två av Göteborgsregionens gröna och blå kilar (Delsjön-Härskogenkilen och Slottsskogen-Sandsjöbackakilen) har LONA-projekt genomförts under programtiden. Projekten drevs av Göteborgsregionens kommunalförbund (GR) och berörda kommuner. Länsstyrelsen medverkade i projekten tillsammans med ett flertal olika myndigheter, intresseorganisationer och föreningar. Projekten behandlade bland annat kilarnas höga rekreativvärden och deras betydelse för boende i regionen.

Återstående arbete

Av de totalt 42 reservatsbeslut för 40 olika områden som ingår i programmet så återstår 14 reservatsärenden. Länsstyrelsen har ansvar för tio av dessa och kommuner fyra. I bilagan tabell 3 framgår det hur mycket som återstår i respektive ärende.

Länsstyrelsens återstående områden

Samtliga tio återstående reservatsärenden är påbörjade. I fyra av områdena genomförs remiss under 2020 och dessa ärenden planeras att beslutas mot slutet av 2020 eller under 2021. Tre ärenden gäller översyn och utökning av stora, marina, befintliga naturreservat och dessa hinner inte bli klara under 2020. Marina inventeringar och landinventeringar har redan genomförts eller kommer att genomföras inom kort. Remiss och beslut planeras nästa år eller inom ett par år.

I några av de återstående ärendena ägs marken huvudsakligen av kommunerna. Detta har under senare år visat sig innebära en svårighet för att genomföra reservatsbildningarna. Trots många möten och diskussioner med kommunernas tjänstemän och politiker samt genomförda remisser, så uttrycker kommunerna en motvilja mot att fler naturreservat bildas i deras kommuner. Vid reservatsbildning har såväl kommuner som privata markägare rätt till 125% intrångsersättning. Länsstyrelsen och Naturvårdsverket anser dock att skydd av den tätortsnära naturen är ett gemensamt åtagande och ansvar mellan stat och kommun och därför bör kostnaden fördelas. Staten har erbjudit upp till 50% intrångsersättning för kommunägd mark. Detta försvårar förhandlingen om reservatsbildning med kommunerna och har i vissa fall fått dem att motsätta sig reservaten.

Under 2019 och 2020 har den nationella budgeten för ersättning till markägare vid reservatsbildning sänkts kraftigt och även tilldelningen till Västra Götalands län har varit mycket lägre än tidigare år. Tilldelningen ska omfatta avtal om köp eller intrångsersättning för samtliga reservatsärenden inom länet, inte bara för det tätortsnära programmet. Länsstyrelsen har tvingats göra hårda prioriteringar och många reservatsärenden har avstannat på grund av att det inte finns möjlighet att teckna avtal med markägarna. Detta gäller även de reservatsärenden som återstår inom det tätortsnära programmet. Resultatet har blivit längre handläggningstider och färre beslutade naturreservat inom programtiden.

Det finns även ytterligare anledningar till att reservatsbildningen har tagit längre tid än planerat i några av de återstående områdena. Den planerade Götalandsbanan har gjort att några kommuner är tveksamma till nya naturreservat innan järnvägen är byggd. Länsstyrelsen har i samarbete med Trafikverket arbetat fram ett beslutsförslag som medger byggande av järnväg i tunnel under den stora våtmarken som ingår i reservatsförslaget för Härssjön-Rambo mosse, om det blir beslutat att järnvägen slutligen får en sträckning som berör naturreservatet. I det befintliga naturreservatet Änggårdsbergen, centralt beläget i Göteborg, har diskussioner om förvaltningsfrågor mellan Länsstyrelsen, kommunen och Västra Götalandsregionen medfört att tidplanen för arbetet med att se över och utöka naturreservatet har försenats. I samma område är konflikter mellan olika grupper av friluftsutövare (cyklist, gående och ryttare) ytterligare en komplex fråga som försenat arbetet.

Länsstyrelsen har fått särskilda medel tilldelade för handläggning av programmet under senare år. Samtliga år har Länsstyrelsen förbrukat medlen.

Kommunernas återstående områden

Av de tio områden som kommuner ansvarar för inom programmet återstår i dagsläget fyra att skydda som naturreservat. Göteborgs Stad arbetar aktivt med reservatsbildning av Lärjeån. Arbetet med reservatsbildning har pågått ett par år och ärendet har varit ute på remiss 2019. Efter inkomna synpunkter och konflikter med bland annat exploateringsintressen så planeras en ny remissomgång med ett omarbetat förslag. Två andra planerade reservat har inte kunnat påbörjas än. Det ena området har getts lägre prioritet inom skyddsarbetet och för det andra området inväntar kommunen en planerad fördjupad översiktsplan. Tjörns kommun har inte påbörjat reservatsbildning av sitt område som ingår i programmet.

Länsstyrelsen samverkar med kommunerna kring frågor som rör reservatsbildning och vägleder dem i processen, samt deltar i vissa av momenten.

Tabell 2. Sammanfattning Tätortsnära natur i Göteborgsregionen 2003-sept 2020

Områden/reservatsbeslut inom programmet	40/42
- Länsstyrelsens ansvar	30/32
- Kommunernas ansvar	10
Klara reservatsbeslut	28
- Länsstyrelsen	22
- Kommuner	6
Överklagade ärenden	10 (7 har vunnit laga kraft genom regeringsbeslut)
- Ej avgjorda	3
Pågående reservatsärenden	11
- Länsstyrelsen	10
- Kommuner	1
Områden som utgått	7
Ej påbörjade områden	3
- Länsstyrelsen	0
- Kommuner	3
Total skyddad areal (ha)	Ca 7000
- Produktiv skogsmark	Ca 2700
- Hav	Ca 1900
- Odlingslandskap + skärgårdsmosaik	Ca 1600
- Sjö + vattendrag	Ca 700
- Våtmark	Ca 100

I detta ärende har länsöverdirektör Lisbeth Schultze beslutat och naturvårds-
handläggare Jennifer Hood har varit föredragande. I handläggningen har
även naturvårdsdirektör Sven Swedberg, enhetschef Johan Jannert och
sambhällsplanerare Johanna Severinsson deltagit.

Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Lisbeth Schultze

Jennifer Hood

Bilaga:

Tabell 3. Områden som ingår i Tätortsnära natur i Göteborgsregionen

Kopia till:

Akten

Ale kommun

Alingsås kommun

Göteborgs Stad

Härryda kommun

Kungälv kommun

Lerums kommun

Lilla Edets kommun

Mölnåls Stad

Orust kommun

Partille kommun

Stenungsunds kommun

Tjörns kommun

Öckerö kommun

Göteborgsregionens kommunalförbund

Västkuststiftelsen

Länsstyrelserna i Stockholms län och Skåne län

Naturvårdsverket

Skogsstyrelsen

Havs- och vattenmyndigheten

Boverket

Trafikverket

Folkhälsomyndigheten

Västra Götalandsregionen

LRF

Mellersta Götalands jordägareförening

Naturskyddsföreningens regionkansli väst

Göteborgs ornitologiska förening

Friluftsförbundet region väst

Naturhistoriska museet

Tabell 3. Områden som ingår i Tätortsnära natur i Göteborgsregionen

Beslutade naturreservat

Namn	Kommun	Areal (ha)	Beslutsmyndighet	Beslutsdatum	Laga kraft-datum
Sundsby	Tjörn	364	Länsstyrelsen	2005-03-29	2005-05-16
Rished	Ale	46	Länsstyrelsen	2006-04-27	2006-05-29
Bergsjön	Ale	110	Länsstyrelsen	2009-09-14	2009-10-09
Långemossen	Lilla Edet	186	Länsstyrelsen	2011-02-10 (överklagad)	2012-11-15 (regeringsbeslut)
Säveån-Hedefors	Lerum	23	Länsstyrelsen	2012-03-12 (överklagad)	2012-08-30 (regeringsbeslut)
Färgensjöarna	Alingsås	708	Länsstyrelsen	2012-04-03 (överklagad)	2013-05-02 (regeringsbeslut)
Vättlefjäll (utökning)	Ale	104	Länsstyrelsen	2012-06-08	2012-07-06
Göddered-Hakered	Göteborg	135	Länsstyrelsen	2012-09-24 (överklagad)	2013-04-23 (regeringsbeslut)
Bråtaskogen	Härryda	151	Länsstyrelsen	2013-05-29 (överklagad)	2015-11-12 (regeringsbeslut)
Gallhålan	Härryda	96	Länsstyrelsen	2013-12-03	2014-01-03
Klippan	Härryda	106	Länsstyrelsen	2014-04-03	2014-05-08
Galterö	Göteborg	651	Länsstyrelsen	2015-11-25 (överklagad)	2016-11-10 (regeringsbeslut)
Svartedalen (skydd av skog inom befintligt reservat)	Stenungsund	298	Länsstyrelsen	2015-12-16	2016-01-08
Färdleskogen	Ale	49	Länsstyrelsen	2016-06-01	2016-06-24
Änggårdsbergen (utökning)	Göteborg	35	Länsstyrelsen	2016-09-12	2016-10-07
Risvedens vildmark	Ale	380	Länsstyrelsen	2016-09-28	2016-10-21
Skår	Ale	24	Länsstyrelsen	2017-03-29	2017-04-21
Marstrand	Kungälv	986	Länsstyrelsen	2017-10-23	2017-11-17
Öxnäs	Göteborg	456	Länsstyrelsen	2018-03-05 (överklagad)	Inte avgjord av regeringen än
Ormo	Kungälv	25	Länsstyrelsen	2018-05-30	2018-06-22
Björshuvudet	Tjörn	443	Länsstyrelsen	2019-02-11 (överklagad)	Inte avgjord av regeringen än
Färdleskogen (utökning)	Ale	9	Länsstyrelsen	2019-03-08	2019-03-29
Gräfsnäs Slottspark (kulturresevat)	Alingsås	12	Alingsås kommun	2010-06-16	2010-11-04
Nolhaga berg	Alingsås	26	Alingsås kommun	2010-06-16	2010-11-04
Hjortmarka	Alingsås	363	Alingsås kommun	2010-09-01 (överklagad)	2013-10-31 (regeringsbeslut)
Södra Stenungsön	Stenungsund	64	Stenungsunds kommun	2011-04-04	2011-05-02
Välen	Göteborg	68	Göteborgs Stad	2013-12-17	2014-02-05
Stora Amundön och Billdals skärgård	Göteborg	1103	Göteborgs Stad	2018-02-06 (överklagad)	Inte avgjord av regeringen än

Tabell 3. Områden som ingår i Tätortsnära natur i Göteborgsregionen

Pågående reservatsbildning och ej påbörjade reservatsärenden

Namn	Kommun	Areal (ha)	Beslutsmyndighet	Kommentar
Hårssjön-Rambo mosse	Härryda, Mölndal	477	Länsstyrelsen	Reservatsbildning pågår. Förhandling om ersättning med privata markägare pågår. Efter remissen 2019 har nya diskussioner förts med kommunerna. Ny remiss genomförs sommar/höst 2020 och beslut planeras 2021.
Kallhed	Göteborg	57	Länsstyrelsen	Reservatsbildning pågår. Förhandling om ersättning med markägaren pågår.
Maderna-Högaråsmossen	Härryda, Partille	328	Länsstyrelsen	Reservatsbildning pågår. Förhandling om ersättning pågår.
Marieberg (utökning, översyn)	Kungälv	250	Länsstyrelsen	Reservatsbildning pågår. Remiss vår/sommar 2020. Beslut planeras hösten 2020.
Marstrands skärgård	Kungälv	6838	Länsstyrelsen	Reservatsbildning pågår. Remiss våren 2020. Beslut planeras hösten 2020.
Sollumsån	Lilla Edet	32	Länsstyrelsen	Reservatsbildning pågår. Förhandling om ersättning med privata markägare pågår. Remiss hösten 2020. Beslut planeras 2021.
Stigfjorden (översyn)	Tjörn, Orust	6730	Länsstyrelsen	Reservatsbildning påbörjad för etapp 1.
Vrångöskärgården (utökning, översyn)	Göteborg	6996	Länsstyrelsen	Reservatsbildning pågår. Inventering av marina miljöer och landmiljöer har genomförts.
Vinga-Fotöskärgården (utökning, översyn)	Göteborg, Öckerö	3307	Länsstyrelsen	Reservatsbildning pågår. Remiss planeras 2021.
Änggårdsbergen (utökning, översyn)	Göteborg, Mölndal	411	Länsstyrelsen	Reservatsbildning pågår. Förhandling om ersättning med privata markägare pågår. Efter remissen 2018/2019 har nya diskussioner förts med kommunerna. Ny remiss planeras hösten 2020 och beslut planeras 2021.
Lärjeåns dalgång	Göteborg	1013	Göteborgs Stad	Reservatsbildning pågår. Remiss hösten 2019. Förslaget arbetas nu om och ny remiss planeras framöver.
Hisingsparken	Göteborg	441	Göteborgs Stad	Reservatsbildning har inte påbörjats. Området har inte prioriterats av kommunen.
St Olofs valar	Tjörn	138	Tjörns kommun	Reservatsbildning har inte påbörjats. Arbetet har inte prioriterats av kommunen.
Torsviken	Göteborg	118	Göteborgs Stad	Reservatsbildning har inte påbörjats. En fördjupad översiktsplan för området ska tas fram.

Tabell 3. Områden som ingår i Tätortsnära natur i Göteborgsregionen

Områden som har utgått ur programmet

Namn	Kommun	Areal (ha)	Beslutsmyndighet	Kommentar
Skatås-Härlanda tjärn	Göteborg	400	Länsstyrelsen	Länsstyrelsen beslutade 2017 att området utgår. Området ägs av Göteborgs Stad, som har motsatt sig reservatsbildning. Det är ett befintligt kommunalt friluftsområde som förvaltas av kommunen. Länsstyrelsen anser att områdets bevarande och förvaltning är kommunens ansvar.
Göta och Nordre Älvs dalgångar (utökning söderut)	Göteborg	140	Länsstyrelsen	Länsstyrelsen beslutade 2015 att området utgår. Området utgörs av jordbruksmark mellan E6 och Göta Älv. Det är mycket stört av vägar, trafik och industrier. Det är ett bra fågelområde men har i övrigt ringa naturvärden och endast begränsade värden för friluftslivet. Länsstyrelsen bedömer att området inte uppfyller kriterierna för Tätortsnära-programmet.
Kastellegården	Kungälv	42	Länsstyrelsen	Länsstyrelsen beslutade 2015 att området utgår. Området ägs av Kungälv kommun, som har motsatt sig reservatsbildning. Det används som tätortsnära friluftsområde, men saknar höga naturvärden. Länsstyrelsen anser att områdets bevarande och förvaltning är kommunens ansvar.
Kärrsön-Lilla Dyrön	Tjörn	261	Länsstyrelsen	Länsstyrelsen beslutade 2014 att området utgår. Markägaren har starkt motsatt sig reservatsbildning. En inventering visade att nuvarande naturvärden bibehålls på ett bra sätt genom befintlig skötsel med hjortbete. Länsstyrelsen bedömer att det inte finns några hot mot områdets natur- och friluftsvärden och att reservatsbildning inte är motiverat.
Migandet	Kungälv	463	Länsstyrelsen	Länsstyrelsen beslutade 2013 att området utgår. En inventering visade att områdets naturvärden inte är så höga att de motiverar reservatsbildning. Länsstyrelsen bedömer att det inte finns några hot mot områdets befintliga natur- och friluftsvärden samt att dessa bibehålls vid nuvarande brukande.
Stora Torstö	Alingsås	20	Länsstyrelsen	Länsstyrelsen beslutade 2016 att området utgår. Markägarna/föreningen Bevara Torstö natur- och kulturvärden har motsatt sig reservatsbildning. 2016 påbörjade de ett LONA-projekt för att sköta området. Det är inte aktuellt för kommunen att bilda reservat där. Länsstyrelsen bedömer att det inte finns några hot mot områdets värden och att reservatsbildning inte är motiverat.